

Manuskript
no. 4

FROM O. M. NORLIE
COLLECTION

m

mine Kjære Landsmænd.

Til Dere, som er samlede her ikveld,
for at fejre Hundredeaarsfesten.

Dere, som er født ved Norges fjord og fjeld
men er havnet i det fjerne vesten.

Til Dere vil jeg gjerne si et litet ord,
ofte var det kanske brangt hos gamle mor,
hjemme i vort kjære fedreland.

Da St. Eilers barncloushjem forlød
og hun greedende tilbake stod.

Men det var ikke bare hun Di hadde

Men det skjønneste, som Herren skapte.

Norge. Norge, Eilandsøens land.

Lad os gaa tilbake hundre aar i tiden.

Da den første Norske utvandring fandt sted,
med en liten stige, som siden.

blev berømt ned gjennom tiden,

ikke bare som den første emigrant.

thi det er jo noget, som vi alle ved

Normænd laugt før den tid veien fandt
til America og slog sig ned.

Nei der hviler ogsaa noget andet
stort og mandigt over denne ferdin,
Som i hine dage seilte over vandet
der gav efterslægten ry i verden
Jeg vil vere sand og ikke slyve
men fortælle Eder hvad jeg ved
fjerde July atten hundre og fem og syve
drog de første setlere afsted.

Gleng Pedersen Hesthammer fra Fysver sogn
og hans kamerat Knut Olsen ifra öen Fogn,
begge disse kom i fra America

til Stavanger, hvor de folket ga
en begeistret skildring af det store land
Der laa aabent og kin ventet paa sin mand.

Nyheden blev diskutert og folket
reiselysten greb endel af folket

Helt i rækkerne, iblandt Kvækerne
var det mange, der fik lyst at drage.

Lecteren Lars Larsen Geilene fik saa istand
at lide selskab paa en to og femti mand,
det var ja nok saa mange i de dage,
for atten hundre speciealer kjøbte

De en støj paa fem og fyrte tou og løbte
den for Restaurationen
Men skjönt syve vare børn
saa fik de ta sin børn
og vise de var sønner af Nationen
thi til den reise der nu forestod
forlangtes baade handlekraft og mod.

Ved bryggen laa den lille støj fartöich
tog ind en ladning jern og proviant
og hele selskabet var vel fornöich
da endelig den store dog oprandt.
Paa bryggen var et mylder uten lige
thi hele byen havde gaa't derned,
Slektinger og venner kom nu for at sig
farvel til sine kjære der nu drog afsted
et sidste kys et haandtryk til farvel de gav
og satte kursen mot det store hav.
Hvad kunde vel den store folke masse tænke
der staa tilbage her paa hjemlig grund
kan heude broderskabetts band og lenke
for altid brast for dem i denne stund.

Altid disse tænkte, vil vi ikke gruble over
men heller følge denne lille strøje,
der stævnet over oceanets vover
paa vei til Vesterheimen i en støj.

En herlig tur de første fjorten dage
med deilig solskinsveir og fjærlig vind,
gjennem den Engelske Kanal De drog
og kom til Liseth hvor de stævnet ind.

Liseth var dengang kun en liten udhavn
paa Englands sydkyst mod det store hav
den tjente ofte, som en sikker nødhavn
hvor sjøfolk brugt fik ride stormen af.

Her stanset de og gav sig saa i kast
med salg af brandevin til byens kare
men brandevin var her forbuden vare
og da de skjønkte at de kom i fare
de stregte seilene i høien mast
og stævnet saa tilhavs i største hast.

Saa gik det bra en otte, fjorten dage
da börnet vinden og sprang op fra vest
nu båret i båret de stadig drev tilbage
skjönt sydover de drev, som bedst.

Men det var netop hvad de ikke likte
at hi støjede dæmt haardt i bølgenes favn
men saa en morgen fik de land i sigte
og satte kursen mod den første havn.
Jeg ændres paa ka plads det der kan være
saa en af støjeflokken til en anden
det er byen Funchal paa øen Madeira
Svarke Højbeinen i gjen til Manden.
Nysgjærigheden greb nu hele flokken
og alle kom paa Dækket for at se
da høres pludselig et raab fra kokken
der driver jo en bøndle ned i see
saa faldt de af - fik bøndlen op paa dækket
fik borret hult og banket spünset ind.
Da hele flokken havde smakt og drückket
forstod de at det var Madeiravin.
Hvor denne bøndle dog kom dem belevig
det var en balsam for de nys iustaatte savn
berüsende at smake. "O saa deilig".
en vederkvægelse for sjel og krop tilgavn
Men virkningen den udeblev ei heller
formezet, er formezet; selv af vin.

J seer i dette tilfælde det gjælder
thi hele flokken siden stumret ind.
Saa drev den lille farkost ind mod stranden,
Viljelösh, uden komando, lik et vrag.
fra land man troed der var post iblandts bestanden
og skreg og raabte at de skulde heise floy.
Omsidder vaaknet der en mand paa dækket
fik flaget op og drægen vel ibundt,
de kan nok heude at de blev forskrækket
da vel De kom sig efter denne blund
og saa kanonerne var mot dem rettet
og at de nær var bleven skudt til bunds. . .

Den Americanske Konsul var en pragtig mand.
tog vel imod dem da de kom iland.
Tog alle med sig op til Byens hotel
og traeferte dem paa middag det var vel.
" og saa forklarte de, saa godt de kunde
hvorför de reiste, og af hvilke gründe
og at de haabte paa et bedre hjem
i den nye verden naar de vel kom frem.
Konsulens hjælp dem gav dem raad og vink i alt

Og var til tjeneste tvorend det gjalt
Han gjorde hvad han kunde det er sandt
og gav dem saa tilsidst en masse proviant.
I tre døgn gik den, de strakte seil paany
og tog saa afsked med den kjære by.
I fra fæstningen man gav afskeds salik
til alle for dem da de stevent ud.

Nu var de da abber derude
paa det store bölgende baa,
alene og fri paa sin skude
styrende maalt at naa.
Hvor søen den skvulper og bryder
med skrogst med vekstende klæg
og bølgernes bris den lyder
for dem, som en frihedssang.
Iforundret de staar og beskuer
det store bölgende breet
hvor solstraalen skjælver og tier
og himmel og hav gaar i et,
Slikt syn har de aldrig oplevet,
paa gaarden derhjemme hos mor,

Derfor banken og blikket de hebet
og takket sin skaber saa stor.

Og dager og nger hevrinder
og luffen blir tung og roa
Den deilige sommer forsvinder
Jo længere nord de naa.

Den lange reise dem tynger,
de begynder at føle savn,
mens sløjpen stiver og gynger
saa haardt i bølgenes favn.

Saa öiner de land i det fjærne
det store forjættede land.

Der tindret for dem lig en stjerne,
der fik deres hjerter i brand.

Næsten fjorteen nger er svundet
siden de Norge forlot.

Nu, Reisen er overvundet.
og atter de fattede mad.

Der blev liv og röre ilaget
og glæden usigelig stor,
de heiste det Norske flojet
og gjorde alt klart ombord.

De præter og ler og roaber
og bar hinanden i favn.
Det var den 9 mænde oktober
De ankeret paa New York havn.

Saa steg de da iland paa bryggen
med skreyper og med bylt paa ryggen
til Castle garden bar det her
med kvinder, børn og mænd.

Men her kom de i vanskeligheder
med de saakaldte auctoriteter.

Thi pasagerantallet var meget større
end staternes love tillot at føre
paa saa langt et lille fartoi, som dette,
derfor blev skibets beslaglagt med rette.

Kapteinen og styrmanden blev aresteret
mens resten slap ud, da de var visiteret.

Men herud blev situationen lidt brøget.

Thi kün disse to künde Engelske sproget,
og saa kom spørgsmaal, hvor skal de hen?

Her kjendte de ingen, ikke en ven.

Her stod de alene i fremmed land,

Fire tusen mil fra sit fedreland,
Tilsammen eide de ikke en öre
og noget maa gjøres, men hvad skal de gjøre,
hvor stod de jo helh som en lukket bog
thi ingen künde det Engelske sprog.

Den lille truye var et broget syn
De vakke ørsigt i hele by'en
en, bar en baby i sine arme
den kom til verden i sydens varme
De havde skänk paa hode og vadmelsklæ'r
og choksmøstøler af ihestelæ'r.
og mcendene havde skjæg paa haken
og store lapper i buksebaken
Ja klæder brængte di, det er vist
saa situationen var meget trist.
Men saa kom en kvæker, en landagent,
kom, soon han var ifra himmelen sendt.
Han hed Joseph Fellow, en byggelig mand
han fik en pengeinsamling istand.
fik hús til dem, rundt hos forskjellige kjæreste
svor de künde bo nogen dage og vente,

Til Kapteinen og styrmanden atter blev fri
det vilde vel ikke ha saa lang tid.
Imens stod der lauge artikler i bladene
om disse folk. — man mødte paa gaderne —
Normænd med vilje og mod i sit bryst,
i en liden støj, ifra Norges kyst
havde seilet hit fra det høie nord
det var en bedrift saa iherlig og stor,
tænk over det stormende verdenshav
og ikke havdt ringeste mén deraf.
Ja sandelig maatte man gi dem credit
og dette forbedrede stillingen lidt.
Nhi nu slap de fri, de, som var arestert
og skibets det blev dem tilbageleveret.
New York var dengang ikke saa stor
hundre og femti tusen sjæle jeg tror.
og jernbaner, subways, trikker og bil
det kjendte di dengang slet ikke til.
Kapteinen og styrmanden blev nu tilbage
for at sælge skibets, de andre fik drag,
saa drag de da hele flokken afsted
indover landet, Agenten var med.

Til Kendal Township ved søndre bred
af Lake Ontario, hvor de slog sig ned
Her bestod landet af veeldig skog
og var ei færdig for harr og plog.
Det maatte hugges og ryddes bra
og det vilde ta baade aar og dag.
Men landagenten han vilde selge
og folkene kunde ikke velge
de kunde ei dra til et andet sted,
de havde jo intet at betale med.
De slog sig tilra, her hvor de var,
sog förti acre hver voksen kar.
fem daler pr acre var mindste pris
der blev at betale i terminvis
paa si lange aar, det lod sig jo höre
de havde jo intet andet at gjöre.
Vinterkilden den stod for dör'n
og her stod de midt oppi krat og björn
Ganske alene, blottet for alt
aldrig havde de havdt det saa galt
de hadde ikke hüs, ikke en seng
vanskelig heder fik de i flæng.

Saa slog de sig fire og dyve ihop
tömrer et litek lag hus og
tolv fat i firkant, det var det hele
der nu skulde huse vel tredive sjele
her hadde saa disse til næste vaar
stævet sammen i trange kaar
fik lidt arbejde her og der
tjente saavidt til føde og klæ'r
levet i yderste fattigdom
vinteren over til vaaren kom.
Saa tog de for alvor rydningen fat,
trællet og slet til langt paa nat,
brakke og råtter og velket sten
og ønsket sig mangen gang hjem igjen.
De første aar fik de ryddet af skogen
sta acre hver og fik lagt under pløjen
der fik det tilsaad og høsten blev god
og dette gav dem fornyet mod.
Slik gik de første fire, fem aar
de trællet og slet i trange kaar
et liv i skuffelser, kamp og sorg
og atter de ønsket sig hjem til sorg.

Endelig gik breet af det tunge skrav,
Solgte og reiste, mens nogen blev
Deres efterkommere bor der dog
men har mistet sit Norske pree og sprog
Dermed tabte det ogsaa den største
betydning det burde ha
og bære kun glansen af at vere det første
Norske settlement i America.

Som før medelt blev de to igjen
Lars Larsen Gjilene og hans ven
de solgte sluppen med last og alt
men fik nok ikke saa rart betalt
fire hundre dollar det var det hele
og dette blev ikke stort at dele.
Saa drog de opover begge to
men vilde ikke i Mendal so
Lars Larsen tog sin familie med
til Rochester hvor han slog sig ned
Her var han heldig og fik arbejde
hos en kanalbaadbygger ned ved eidet
og lykken fulgte ham hak i hel.

Thi aare efter han skartet selv
med eget haandbyggeri dannede
og dette drev han med lyst og glæde
han tjente penge og kom sig frem
og byggede sig et komfortabelt hjem
hans hus det staar der den dag i dag
vistnok det ældste udførte sit slag
bygd af en Norsk i United States.
Og heri tror jeg vi er tilfreds.

Dette er bare en liden beskrivelse
over det første settlements tilblivelse
senere blev det nok mange lik dette
hvor folkene trællet og stak sig brette
Kendalssettlementets Brytning og rydning
blev derfor ikke af nogen betydning,
endnu gik det en ti tolv aar
før emigrationen begyndte for alvor.
Da drog de forbi og længere vest
til prairielandet der huet dem bedst.

Vi hørte nys hvor andet de led,

De, som i Kendal sekked ned
at nogen gik sig trekke, og siden solgte dette
og drog til Illinois afsted
Klæng Pedersen han fik nu med sig fem
drog til La Salle County, til Fox River her
Her gjorde de en meget bedre start,
regjerings landet koster ikke mere,
per acre kun en Daler og en kvart,
i seks og tredive kom det mange emigranter
fra Norge og til disse kanter
saa sekkementet vokste snart
og blev en faktor, det er klart,
for mange af de nye, som blev dannet,
og dette nybygger blev saa kjendt
og kaldt Fox River sekkement
det andet Noordske her i landet.

I fem og tredive saa drog en mand
af slippfolk til Norges land
Kniud Løyvik hed han og var fra Skjold
i Ryfylke, hvor han tog op hold.
Hans hjemkomst rygtedes vidt og bredd,

og folk de kom ifra landet spredt
at se og tale med denne fyr
det lod ombrent, som et eventyr
Americafeber det fik nu alle
der havde faat denne mand i tale
og da han saa skulde dra afsted
han havde to hundre nye med
De fleste stoppede dog i La Salle,
Mens i Chicago to slog sig ned.
Her Johan Larsen fra Koppervik
og Halstein Torrison fra Fjeldberg, fik
nu første aen af at ha dannet
det tredje settlement her i landet
det har nu vokset sig fra det første
Bysettlement - til det aller største ..
og strømmen vokste med emigranter
de maatte søge til andre karter -
som oftest drog de mod nord og vest
og slog sig ned, hvor de fandt det bedst
Men i syv og tredivne kom der en ny
flok emigranter til Chicago by.
de drog ei vester der strømmen gik.

Men tog sydover til Beaver Creek.
Her laa det frodigste akerland,
med græs saa høit som en voksen mand
men det var øde og ubeboet
og lavet og sømrigt, saa ingen troet
at nogen her vilde slaa sig ned
naar der var jord nok et andet sted.
Dog kan det heende disse emigranter
blev paavirket utaf spikulaater.
Skjönt landets Skjönhed det virked og
selv om det laa bortgjemt i en krog
Det var om høsten naturligvis
da alt er skjönt som et paradis
Det var vel cirka en 50. mand,
de likte stedet og tog sig land.
De bygget huser og slog sig ned
og alt gik bra til aa bygge med.
Men saa gik vinteren og vaaren kom
og sneen smeltet og der blev flom.
og flommen voldte dem megen skade
fra hus til hus de nu maatte vade
i is og vand der gik dem tilknes.

Thi vandet stod over alle steds
På sit side saa blev det en veldig sø
af Beaver Creek, i den stærke sø
og dette delige Paradis
forvandlede aldeles i vand og is.
Men siden blev det end mere galt
da flommen stilnet og vandet faldt
thi nu kom varmen og gjorde resten
den fyldte løften med feberpest
og denne sømpfeber tog igjen
en fjorten, femten af disse mænd.
Ved dette syn mistet resten modet,
de aflygt alle, halv over hode
Kun en holdt stand i tre lange aar
Saa reiste han ogsaa fra sin gaard
Han drog til Racine County i Wisconsin her
her var jo løften lidt mere ren.
Slik var den skjæbne de stakler fik
der slog sig ned borti Beaver Creek
til skrek og advarsel for hver mand
at ikke bygge paa sømpigt land.
men strømmen voksede nu aar for aar,

og vestherover det stadig gaar
de slog sig ned baade vidt og bredt
og derved blev de lidt mere spredt
Nu er alt land forlængst sat i bruk
af dette vældige folkestuk,
i dette lids rum af hundre aar
fra stuppe folket - til her vi staar.
Hvad senere hændte tror jeg forresten
at dere har rede paa her i vesten.